

Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (έκτο τμήμα)

της 4ης Ιουνίου 2020*

«Προδικαστική παραπομπή – Προστασία των καταναλωτών – Οδηγία 2002/65/ΕΚ – Εξ αποστάσεως συναφθείσα σύμβαση δανείου – Δικαίωμα υπαναχώρησης – Συνέπειες – Άρθρο 7, παράγραφος 4 – Επιστροφή των ληφθεισών παροχών – Καταβολή αποζημίωσης λόγω χρήσης – Υποχρέωση του προμηθευτή – Αποκλείεται»

Στην υπόθεση C-301/18,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής απόφασης δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Landgericht Bonn (περιφερειακό δικαστήριο Βόννης, Γερμανία) με απόφαση της 17ης Απριλίου 2018, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 4 Μαΐου 2018, στο πλαίσιο της δίκης

Thomas Leonhard

κατά

DSL-Bank – eine Niederlassung der DB Privat- und Firmenkundenbank AG,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (έκτο τμήμα),

συγκείμενο από τους M. Safjan (εισηγητή), πρόεδρο τμήματος, L. Bay Larsen και N. Jääskinen, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: G. Pitruzzella

γραμματέας: A. Calot Escobar

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

- ο T. Leonhard, εκπροσωπούμενος από την C. Köhler, Rechtsanwältin,
- η DSL-Bank – eine Niederlassung der DB Privat- und Firmenkundenbank AG, εκπροσωπούμενη από τον A. Menkel, Rechtsanwalt,
- η Γερμανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη αρχικώς από τους T. Henze, M. Hellmann και E. Lankeau, στη συνέχεια, από τους δύο τελευταίους καθώς και από τον J. Möller,
- η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τον F. Erlbacher και την C. Valero,

* Γλώσσα διαδικασίας: η γερμανική.

κατόπιν της απόφασης που έλαβε, αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα, να εκδικάσει την υπόθεση χωρίς ανάπτυξη προτάσεων,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Η αίτηση προδικαστικής απόφασης αφορά την ερμηνεία του άρθρου 7, παράγραφος 4, της οδηγίας 2002/65/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23ης Σεπτεμβρίου 2002, σχετικά με την εξ αποστάσεως εμπορία χρηματοοικονομικών υπηρεσιών προς τους καταναλωτές και την τροποποίηση των οδηγιών 90/619/ΕΟΚ του Συμβουλίου, 97/7/EK και 98/27/EK (ΕΕ 2002, L 271, σ. 16).
- 2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ του Thomas Leonhard και της DSL-Bank – υποκαταστήματος της DB Privat- und Firmenkundenbank AG (στο εξής: DSL-Bank) σχετικά με την εκ μέρους του T. Leonhard άσκηση του δικαιώματος υπαναχώρησης από σύμβαση δανείου συναφθείσα μεταξύ των ως άνω διαδίκων.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

- 3 Οι αιτιολογικές σκέψεις 1, 3 και 13 έως 14 της οδηγίας 2002/65 έχουν ως εξής:
 - «(1) Είναι σημαντικό, στο πλαίσιο της υλοποίησης των στόχων της εσωτερικής αγοράς, να ληφθούν μέτρα για την προοδευτική εδραίωση της αγοράς αυτής, τα οποία θα πρέπει να συμβάλλουν εκτός των άλλων και στην επίτευξη υψηλού επιπέδου προστασίας του καταναλωτή, σύμφωνα με τα άρθρα 95 και 153 [ΕΚ].
 - [...]
 - (3) [...] Προκειμένου να εξασφαλίζεται η ελευθερία επιλογής του καταναλωτή, η οποία αποτελεί ουσιώδες δικαίωμά του, είναι απαραίτητο ένα υψηλό επίπεδο προστασίας του, ώστε να βελτιώνεται η εμπιστοσύνη του στην εξ αποστάσεως πώληση.
 - [...]
 - (13) Με την παρούσα οδηγία θα πρέπει να διασφαλίζεται ένα υψηλό επίπεδο προστασίας του καταναλωτή, ώστε να εξασφαλίζεται η ελεύθερη κυκλοφορία των χρηματοοικονομικών υπηρεσιών. Τα κράτη μέλη δεν θα πρέπει να μπορούν να προβλέπουν διατάξεις άλλες από αυτές που θεσπίζονται από την παρούσα οδηγία για τους τομείς τους οποίους αυτή εναρμονίζει, εκτός εάν αναφέρεται το αντίθετο ρητώς σε αυτή.
 - (14) Η παρούσα οδηγία καλύπτει όλες τις χρηματοοικονομικές υπηρεσίες που είναι δυνατόν να παρασχεθούν εξ αποστάσεως. Ωστόσο, ορισμένες χρηματοοικονομικές υπηρεσίες διέπονται από ειδικές διατάξεις της κοινοτικής νομοθεσίας που εξακολουθούν να εφαρμόζονται στις συγκεκριμένες χρηματοοικονομικές υπηρεσίες. Είναι, εντούτοις, σκόπιμο να θεσπιστούν αρχές σχετικά με την εξ αποστάσεως εμπορία τέτοιων υπηρεσιών.»

- 4 Το άρθρο 1 της οδηγίας αυτής, το οποίο φέρει τον τίτλο «Αντικείμενο και πεδίο εφαρμογής», ορίζει στην παράγραφο 1 τα εξής:

«Αντικείμενο της παρούσας οδηγίας είναι η προσέγγιση των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών σχετικά με την εξ αποστάσεως εμπορία χρηματοοικονομικών υπηρεσιών προς τους καταναλωτές.»

- 5 Το άρθρο 2 της εν λόγω οδηγίας, το οποίο φέρει τον τίτλο «Ορισμοί», προβλέπει τα εξής:

«Για τους σκοπούς της παρούσας οδηγίας, νοούνται ως:

- α) “σύμβαση εξ αποστάσεως”: κάθε σύμβαση που αφορά χρηματοοικονομικές υπηρεσίες και συνάπτεται μεταξύ ενός προμηθευτή και ενός καταναλωτή, στο πλαίσιο συστήματος εξ αποστάσεως πώλησης ή παροχής υπηρεσιών οργανωμένου από τον προμηθευτή, ο οποίος χρησιμοποιεί αποκλειστικά, για τη σύμβαση αυτή, ένα ή περισσότερα μέσα επικοινωνίας εξ αποστάσεως, μέχρι και τη στιγμή σύναψης της σύμβασης·
- β) “χρηματοοικονομική υπηρεσία”: κάθε υπηρεσία τραπεζικής, πιστωτικής, ασφαλιστικής ή επενδυτικής φύσεως, ή σχετική με ατομικές συντάξεις ή με πληρωμές·
- γ) “προμηθευτής”: κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο, δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου, το οποίο, ενεργώντας στο πλαίσιο της εμπορικής ή επαγγελματικής του ιδιότητας, παρέχει συμβατικά υπηρεσίες που αποτελούν αντικείμενο συμβάσεων εξ αποστάσεως·
- δ) “καταναλωτής”: κάθε φυσικό πρόσωπο το οποίο, στο πλαίσιο συμβάσεων εξ αποστάσεως, ενεργεί για σκοπούς εκτός του πεδίου της εμπορικής ή επαγγελματικής του δραστηριότητας·

[...]»

- 6 Το άρθρο 3 της ίδιας οδηγίας, το οποίο φέρει τον τίτλο «Πληροφόρηση του καταναλωτή πριν από τη σύναψη της συμβάσεως εξ αποστάσεως», προβλέπει στην παράγραφο 1 τα εξής:

«Ο καταναλωτής σε εύθετο χρόνο και προτού δεσμευθεί από μια εξ αποστάσεως σύμβαση ή προσφορά λαμβάνει τις πληροφορίες που αφορούν:

[...]

- 3) τη σύμβαση εξ αποστάσεως

- α) την ύπαρξη ή μη δικαιώματος υπαναχώρησης, όπως προβλέπεται στο άρθρο 6, και, εάν υπάρχει τέτοιο δικαίωμα, τη διάρκεια και τις προϋποθέσεις άσκησής του, συμπεριλαμβανομένων πληροφοριών για το ποσό που ενδέχεται να υποχρεωθεί να πληρώσει ο καταναλωτής σύμφωνα με το άρθρο 7, παράγραφος 1, καθώς επίσης και τις συνέπειες της μη άσκησης αυτού του δικαιώματος·

[...]»

- 7 Κατά το άρθρο 6 της οδηγίας 2002/65, το οποίο φέρει τον τίτλο «Δικαίωμα υπαναχώρησης»:

«1. Τα κράτη μέλη εξασφαλίζουν ότι ο καταναλωτής διαθέτει προθεσμία δεκατεσσάρων ημερολογιακών ημερών για να υπαναχωρήσει, χωρίς καμία ποινή και χωρίς να αναφέρει αιτιολογία.
[...]

Η προθεσμία εντός της οποίας μπορεί να ασκηθεί το δικαίωμα υπαναχώρησης αρχίζει να μετράται:

- είτε από την ημέρα σύναψης της σύμβασης εξ αποστάσεως [...],
- είτε από την ημέρα που ο καταναλωτής παρέλαβε τους συμβατικούς όρους και τις πληροφορίες, σύμφωνα με το άρθρο 5, παράγραφοι 1 και 2, εφόσον αυτή η τελευταία ημερομηνία είναι μεταγενέστερη από την αναφερόμενη στην πρώτη περίπτωση.

[...]

2. Το δικαίωμα υπαναχώρησης δεν εφαρμόζεται:

[...]

γ) στις συμβάσεις των οποίων η εκτέλεση έχει ολοκληρωθεί πλήρως και από τα δύο μέρη με ρητή αίτηση του καταναλωτή προτού ασκήσει ο καταναλωτής το δικαίωμα υπαναχώρησης.

3. Τα κράτη μέλη μπορούν να προβλέπουν ότι το δικαίωμα υπαναχώρησης δεν έχει εφαρμογή:

α) σε πίστωση η οποία προορίζεται κυρίως για την κτήση ή τη διατήρηση δικαιωμάτων ιδιοκτησίας επί εγγείου ιδιοκτησίας ή επί υπάρχοντος ή υπό κατασκευή κτιρίου, ή για την ανακαίνιση ή βελτίωση κτιρίου, ή

β) σε πίστωση η οποία εξασφαλίζεται είτε με υποθήκη επί ακινήτου είτε με δικαίωμα επί ακινήτου,
[...]

[...]

6. Εάν ο καταναλωτής ασκήσει το δικαίωμα υπαναχώρησης, κοινοποιεί το γεγονός αυτό σύμφωνα με τις πρακτικές οδηγίες που του έχουν δοθεί κατά το άρθρο 3, παράγραφος 1, σημείο 3, στοιχείο δ', πριν από την εκπνοή της προθεσμίας, έτσι ώστε η κοινοποίηση να μπορεί να αποδεικνύεται σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο. Η προθεσμία θεωρείται ότι έχει τηρηθεί εφόσον η κοινοποίηση έχει αποσταλεί πριν από την εκπνοή της προθεσμίας, υπό την προϋπόθεση ότι έχει γίνει σε χαρτί ή σε άλλο σταθερό μέσο το οποίο τίθεται στη διάθεση του αποδέκτη και στο οποίο ο αποδέκτης έχει πρόσβαση.

[...]»

8 Το άρθρο 7 της οδηγίας αυτής, το οποίο φέρει τον τίτλο «Πληρωμή για υπηρεσία που έχει παρασχεθεί πριν από την υπαναχώρηση», ορίζει τα εξής:

«1. Εάν ο καταναλωτής ασκήσει το δικαίωμα υπαναχώρησης που του αναγνωρίζεται από το άρθρο 6, παράγραφος 1, μπορεί να υποχρεωθεί να πληρώσει, το συντομότερο δυνατόν, μόνο για τη χρηματοοικονομική υπηρεσία που του έχει όντως παράσχει ο προμηθευτής σύμφωνα με τη σύμβαση εξ αποστάσεως. Η εκπλήρωση της σύμβασης επιτρέπεται να αρχίσει μόνο μετά τη συναίνεση του καταναλωτή. [...]

[...]

3. Ο προμηθευτής δεν μπορεί να απαιτήσει από τον καταναλωτή να καταβάλλει κανένα ποσό βάσει της παραγράφου 1 εκτός εάν μπορεί να αποδείξει ότι ο καταναλωτής είχε δεόντως ενημερωθεί για το πληρωτέο ποσό, σύμφωνα με το άρθρο 3, παράγραφος 1, σημείο 3, στοιχείο α'. Ωστόσο, δεν μπορεί, σε καμία περίπτωση, να απαιτήσει την πληρωμή αυτή, εάν έχει αρχίσει να εκτελεί τη σύμβαση πριν από την εκπνοή της προθεσμίας υπαναχώρησης, που προβλέπει το άρθρο 6, παράγραφος 1, χωρίς να το ζητήσει προηγουμένως ο καταναλωτής.

4. Ο προμηθευτής υποχρεούται να επιστρέψει στον καταναλωτή, το ταχύτερο δυνατόν και το αργότερο εντός τριάντα ημερολογιακών ημερών, όλα τα ποσά που έχει λάβει από αυτόν σύμφωνα με την εξ αποστάσεως σύμβαση, με εξαίρεση το ποσό που αναφέρεται στην παράγραφο 1. Η προθεσμία αρχίζει να μετράται από την ημέρα που ο προμηθευτής παραλαμβάνει την κοινοποίηση της υπαναχώρησης.

5. Ο καταναλωτής επιστρέφει στον προμηθευτή, το ταχύτερο δυνατόν και το αργότερο εντός 30 ημερολογιακών ημερών, ό,τι χρηματικά ποσά ή/και πράγματα έχει λάβει από αυτόν. [...]»

Το γερμανικό δίκαιο

- 9 Το άρθρο 312b του Bürgerliches Gesetzbuch (αστικού κώδικα), ως έχει εφαρμογή στην υπόθεση της κύριας δίκης (στο εξής: BGB), προβλέπει στην παράγραφο 1 τα ακόλουθα:

«Ως “συμβάσεις εξ αποστάσεως” νοούνται οι συμβάσεις παράδοσης αγαθών ή παροχής υπηρεσιών, συμπεριλαμβανομένων των χρηματοοικονομικών υπηρεσιών, οι οποίες συνάπτονται μεταξύ επιχειρηματία και καταναλωτή, αποκλειστικά με τη χρήση μέσων επικοινωνίας εξ αποστάσεως, εκτός αν η σύναψη της σύμβασης δεν πραγματοποιείται στο πλαίσιο οργανωμένου συστήματος εξ αποστάσεως πώλησης ή παροχής υπηρεσιών. Ως “χρηματοοικονομικές υπηρεσίες” κατά την έννοια της πρώτης περιόδου νοούνται υπηρεσίες τραπεζικής, πιστωτικής, ασφαλιστικής ή επενδυτικής φύσης και υπηρεσίες σχετικές με ατομικές συντάξεις ή πληρωμές.»

- 10 Το άρθρο 312d του BGB προβλέπει τα εξής:

«1. Ο καταναλωτής που συνήψε σύμβαση εξ αποστάσεως έχει δικαίωμα υπαναχώρησης κατά το άρθρο 355. [...]

2. Κατά παρέκκλιση από το άρθρο 355, παράγραφος 2, πρώτη περίοδος, η προθεσμία υπαναχώρησης δεν αρχίζει πριν ο επιχειρηματίας εκπληρώσει τις υποχρεώσεις του πληροφόρησης κατά το άρθρο 312c, παράγραφος 2, [...] και, όταν η σύμβαση αφορά την παροχή υπηρεσιών, η προθεσμία αυτή δεν αρχίζει πριν από τη σύναψη της σύμβασης.

3. Όταν η σύμβαση αφορά την παροχή υπηρεσιών, το δικαίωμα υπαναχώρησης αποσβέννυται και στις ακόλουθες περιπτώσεις:

- 1) αν πρόκειται για χρηματοοικονομική υπηρεσία, το δικαίωμα υπαναχώρησης αποσβέννυται όταν η σύμβαση έχει πλήρως εκτελεστεί και από τα δύο μέρη κατόπιν ρητής αίτησης του καταναλωτή πριν ο καταναλωτής ασκήσει το δικαίωμά του υπαναχώρησης [...].

[...]

5. Το εν λόγω δικαίωμα υπαναχώρησης δεν υφίσταται, επίσης, στις εξ αποστάσεως συμβάσεις στο πλαίσιο των οποίων ο καταναλωτής ήδη έχει, δυνάμει των άρθρων 495 και 499 έως 507, δικαίωμα υπαναχώρησης ή επιστροφής κατά την έννοια του άρθρου 355 ή 356. Στις συμβάσεις αυτές εφαρμόζεται κατ’ αναλογία η παράγραφος 2.

6. Όταν αφορά τις εξ αποστάσεως συμβάσεις χρηματοοικονομικών υπηρεσιών, ο καταναλωτής, κατά παρέκκλιση από το άρθρο 357, παράγραφος 1, οφείλει αποζημίωση για την παρασχεθείσα υπηρεσία, σύμφωνα με τις διατάξεις περί του εκ του νόμου δικαιώματος υπαναχώρησης λόγω μη εκπλήρωσης, μόνο στην περίπτωση που έχει ενημερωθεί για αυτήν την έννομη συνέπεια πριν από τη σύναψη της σύμβασης και έχει ρητώς συγκατατεθεί για την έναρξη παροχής της υπηρεσίας από τον επιχειρηματία πριν από τη λήξη της προθεσμίας υπαναχώρησης.»

11 Το άρθρο 346 BGB έχει ως εξής:

«1. Εάν ένα συμβαλλόμενο μέρος έχει επιφυλαχθεί συμβατικώς του δικαιώματός του να υπαναχωρήσει ή έχει εκ του νόμου δικαίωμα υπαναχώρησης, στην περίπτωση υπαναχώρησης πρέπει να επιστραφούν οι ληφθείσες παροχές και να αποδοθούν τα αποκομισθέντα ωφελήματα.

2. Αντί της επιστροφής ή αποδόσεως, ο οφειλέτης πρέπει να καταβάλει αποζημίωση προς αποκατάσταση της αξίας, εφόσον

1) η επιστροφή ή απόδοση αποκλείεται λόγω της φύσης της ληφθείσας παροχής [...]

Εάν στη σύμβαση ορίζεται αντιπαροχή, αυτή πρέπει να ληφθεί υπόψη κατά τον υπολογισμό της αποζημίωσης· εάν πρέπει να παρασχεθεί αποζημίωση για το πλεονέκτημα της χρήσης του δανεισθέντος κεφαλαίου, μπορεί να αποδειχθεί ότι η αξία του εν λόγω πλεονεκτήματος ήταν τελικώς μικρότερη.»

12 Το άρθρο 355 του BGB ορίζει στην παράγραφο 3 τα εξής:

«Το δικαίωμα υπαναχώρησης αποσβέννεται το αργότερο έξι μήνες μετά τη σύναψη της σύμβασης. Σε περίπτωση παράδοσης αγαθών, η προθεσμία αυτή δεν αρχίζει πριν από την ημερομηνία παραλαβής τους από τον αποδέκτη. Κατά παρέκκλιση από την πρώτη περίοδο, το δικαίωμα υπαναχώρησης δεν αποσβέννεται αν ο καταναλωτής δεν έχει ενημερωθεί δεόντως σχετικά με το δικαίωμά του υπαναχώρησης· στην περίπτωση εξ αποστάσεως συμβάσεως για την παροχή χρηματοοικονομικών υπηρεσιών, το εν λόγω δικαίωμα ωσαύτως δεν αποσβέννεται όταν ο επιχειρηματίας δεν έχει εκπληρώσει δεόντως τις υποχρεώσεις πληροφόρησης που υπέχει από το άρθρο 312c, παράγραφος 2, σημείο 1.»

13 Το άρθρο 495 του BGB προβλέπει στην παράγραφο 1 τα εξής:

«Όταν πρόκειται για σύμβαση δανείου που συνάπτει καταναλωτής, ο δανειολήπτης έχει δικαίωμα υπαναχώρησης κατά το άρθρο 355.»

14 Η Verordnung über Informations- und Nachweispflichten nach bürgerlichem Recht (κανονιστική απόφαση περί των υποχρεώσεων παροχής πληροφοριών και αποδείξεων σύμφωνα με το αστικό δίκαιο), ως έχει εφαρμογή στην υπόθεση της κύριας δίκης, προβλέπει τις υποχρεώσεις παροχής πληροφοριών τις οποίες οφείλει να τηρεί ένας επαγγελματίας όταν συνάπτει με καταναλωτή, μεταξύ άλλων, συμβάσεις εξ αποστάσεως, και εξειδικεύει τις υποχρεώσεις των πιστωτικών ιδρυμάτων για παροχή πληροφοριών στους δανειολήπτες.

Η διαφορά της κύριας δίκης και το προδικαστικό ερώτημα

15 Τον Νοέμβριο 2005 ο T. Leonhard συνήψε, ως καταναλωτής, με την DSL-Bank, πιστωτικό ίδρυμα, δύο συμβάσεις δανείου για τη χρηματοδότηση της αγοράς δύο διαμερισμάτων (στο εξής: επίμαχες συμβάσεις).

16 Η σύναψη των επίμαχων συμβάσεων διεξήχθη ως εξής.

17 Στις 10 Νοεμβρίου 2005 η DSL-Bank παρέδωσε στον T. Leonhard δύο προκαταρτισθέντα έγγραφα, καλούμενα «σύμβαση δανείου», τα οποία περιείχαν πληροφορίες σχετικά με το δικαίωμα υπαναχώρησης. Όπως προκύπτει από την απόφαση περί παραπομπής, οι πληροφορίες αυτές δεν επαναλάμβαναν το κείμενο της ισχύουσας γερμανικής νομοθεσίας και, ως εκ τούτου, δεν μπορούσαν να τύχουν του αμάχητου τεκμηρίου νομιμότητας του οποίου απολαύει το υπόδειγμα πληροφόρησης

το οποίο περιλαμβάνεται στο παράρτημα της κανονιστικής απόφασης περί των υποχρεώσεων παροχής πληροφοριών και αποδείξεων σύμφωνα με το αστικό δίκαιο, όπως ίσχυε κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών της διαφοράς της κύριας δίκης.

- 18 Ο T. Leonhard υπέγραψε τα εν λόγω έγγραφα στις 11 Νοεμβρίου 2005 και τα διαβίβασε στην DSL-Bank. Στη συνέχεια, ο T. Leonhard παρέσχε τις συμφωνηθείσες ασφάλειες και, μεταξύ άλλων, συνέστησε υποθήκη επί των επίμαχων ακινήτων. Η DSL-Bank του κατέβαλε, κατόπιν αίτησής του, το κεφάλαιο του δανείου.
- 19 Αφού κατέβαλε κάθε μήνα τους τόκους του χορηγηθέντος δανείου, ο T. Leonhard δήλωσε στην DSL-Bank, με επιστολή της 14ης Νοεμβρίου 2015, ότι υπαναχωρεί από τις επίμαχες συμβάσεις. Προς στήριξη της δήλωσης αυτής, προέβαλε ότι η ενημέρωση σχετικά με το δικαίωμα υπαναχώρησης που του παρασχέθηκε στο πλαίσιο της σύναψης των συμβάσεων αυτών δεν ήταν σύμφωνη με την εθνική νομοθεσία. Ως προς τις μελλοντικές πληρωμές των τόκων που επρόκειτο να πραγματοποιήσει, ο T. Leonhard επισήμανε ότι οι πληρωμές αυτές δεν μπορούσαν να εξομοιωθούν με αναγνώριση των υποχρεώσεων που υπέχει από τις επίμαχες συμβάσεις και ότι επιφυλασσόταν του δικαιώματος να ζητήσει από την DSL-Bank την επιστροφή των ποσών των εν λόγω πληρωμών.
- 20 Δεδομένου ότι η DSL-Bank αρνήθηκε να αναγνωρίσει ότι ο T. Leonhard εγκύρως υπαναχώρησε από τις επίμαχες συμβάσεις, ο T. Leonhard άσκησε ενώπιον του Landgericht Bonn (περιφερειακό δικαστήριο Βόννης, Γερμανία) αγωγή με αίτημα να αναγνωριστεί το κύρος της υπαναχώρησής του και να υποχρεωθεί η DSL-Bank σε αποζημίωσή του για τη χρήση των τόκων που είχε καταβάλει στην DSL-Bank πριν από την επελθούσα υπαναχώρηση.
- 21 Κατά το αιτούν δικαστήριο, οι επίμαχες συμβάσεις πρέπει να χαρακτηριστούν ως «εξ αποστάσεως συμβάσεις», κατά την έννοια του άρθρου 312b του BGB, οι δε διατάξεις σχετικά με το δικαίωμα υπαναχώρησης στις εξ αποστάσεως συμβάσεις έχουν κατ' αρχήν εφαρμογή, σύμφωνα με την εθνική νομολογία, και στις συμβάσεις στεγαστικού δανείου.
- 22 Το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι, στο μέτρο που η πληροφόρηση περί του δικαιώματος υπαναχώρησης η οποία περιέχεται στα μνημονευόμενα στη σκέψη 17 της παρούσας απόφασης έγγραφα δεν ήταν σύμφωνη με την εθνική νομοθεσία, πρέπει να αναγνωριστεί ότι ο T. Leonhard εγκύρως υπαναχώρησε από τις επίμαχες συμβάσεις.
- 23 Όσον αφορά τις συνέπειες της εν λόγω υπαναχώρησης, το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι, σύμφωνα με το άρθρο 346, παράγραφος 1, και το άρθρο 346, παράγραφος 2, πρώτη περίοδος, σημείο 1, του BGB, ο δανειολήπτης υποχρεούται να επιστρέψει στον δανειστή το κεφάλαιο του δανείου καθώς και τα ωφελήματα από το κεφάλαιο αυτό, το ύψος των οποίων, κατά το άρθρο 346, παράγραφος 2, δεύτερη περίοδος, του BGB, ισούται κατ' αρχήν με τους προβλεπόμενους τόκους βάσει της συναφθείσας μεταξύ των μερών σύμβασης. Όσον αφορά τον δανειστή, αυτός υποχρεούται να επιστρέψει στον δανειολήπτη όχι μόνον τα ληφθέντα ποσά αλλά και τα ωφελήματα από τα ποσά αυτά.
- 24 Το αιτούν δικαστήριο προσθέτει ότι, δυνάμει του άρθρου 312d, παράγραφος 6, του BGB, όσον αφορά τις εξ αποστάσεως συμβάσεις που αφορούν χρηματοοικονομική υπηρεσία, ο καταναλωτής υποχρεούται να καταβάλει αποζημίωση για την παρασχεθείσα υπηρεσία μόνον αν ενημερώθηκε για τη συνέπεια αυτή πριν από τη σύναψη της σύμβασης και υπό την προϋπόθεση ότι έχει ρητώς συναινέσει στην έναρξη της παροχής της υπηρεσίας από τον επαγγελματία πριν από τη λήξη της προθεσμίας υπαναχώρησης. Συγχρόνως, το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι είναι δυνατόν να ερμηνευθεί η εθνική ρύθμιση υπό την έννοια ότι ο καταναλωτής έχει πάντοτε δικαίωμα σε αποζημίωση λόγω χρήσης σύμφωνα με το άρθρο 346, παράγραφος 2, πρώτη περίοδος, σημείο 1, του BGB. Στην περίπτωση αυτή, ο καταναλωτής-δανειολήπτης δεν ανακτά απλώς και μόνο το κεφάλαιο που αποπλήρωσε και τους τόκους που κατέβαλε στον δανειστή, αλλά περαιτέρω έχει δικαίωμα σε αποζημίωση λόγω χρήσης.

- 25 Παρά ταύτα, κατά το αιτούν δικαστήριο, η αξίωση του δανειολήπτη για καταβολή από τον δανειστή τέτοιας αποζημίωσης λόγω χρήσης είναι αντίθετη στο άρθρο 7 της οδηγίας 2002/65, καθόσον η οδηγία αυτή προβαίνει σε πλήρη εναρμόνιση της σχετικής νομοθεσίας των κρατών μελών.
- 26 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Landgericht Bonn (περιφερειακό δικαστήριο Βόννης) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα:

«Έχει το άρθρο 7, παράγραφος 4, της οδηγίας 2002/65 την έννοια ότι αποκλείει εθνική διάταξη η οποία προβλέπει ότι, μετά τη δήλωση υπαναχώρησης καταναλωτή από σύμβαση δανείου η οποία έχει συναφθεί εξ αποστάσεως, ο προμηθευτής οφείλει να καταβάλει στον καταναλωτή, πέραν του ποσού που εισέπραξε από αυτόν βάσει της εξ αποστάσεως συμβάσεως, και αποζημίωση για τη χρήση του εν λόγω ποσού;»

Η διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου

- 27 Με απόφαση του Προέδρου του Δικαστηρίου της 4ης Δεκεμβρίου 2018, η υπό κρίση υπόθεση ανεστάλη μέχρι την έκδοση της απόφασης της 11ης Σεπτεμβρίου 2019, Romano (C-143/18, EU:C:2019:701).
- 28 Η Γραμματεία του Δικαστηρίου κοινοποίησε την απόφαση αυτή στο αιτούν δικαστήριο.
- 29 Με έγγραφο της 25ης Σεπτεμβρίου 2019, το οποίο περιήλθε στο Δικαστήριο την 1η Οκτωβρίου 2019, το αιτούν δικαστήριο, απαντώντας σε ερώτηση του Δικαστηρίου, το ενημέρωσε ότι ενέμενε στην αίτησή του προδικαστικής απόφασης καθόσον, με την απόφαση της 11ης Σεπτεμβρίου 2019, Romano (C-143/18, EU:C:2019:701), το Δικαστήριο δεν είχε απαντήσει στο τρίτο προδικαστικό ερώτημα, το οποίο είναι πανομοιότυπο με το μοναδικό ερώτημα που υποβλήθηκε στην υπό κρίση υπόθεση.

Επί του προδικαστικού ερωτήματος

- 30 Με το προδικαστικό ερώτημα το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν το άρθρο 7, παράγραφος 4, της οδηγίας 2002/65 έχει την έννοια ότι, όταν καταναλωτής ασκεί το δικαίωμά του υπαναχώρησης από σύμβαση δανείου συναφθείσα εξ αποστάσεως με προμηθευτή, ο καταναλωτής δικαιούται να του επιστραφούν από τον προμηθευτή, με την επιφύλαξη των ποσών τα οποία υποχρεούται ο ίδιος να καταβάλει στον προμηθευτή υπό τις προϋποθέσεις του άρθρου 7, παράγραφοι 1 και 3, της οδηγίας αυτής, το κεφάλαιο και οι τόκοι που κατέβαλε σε εκτέλεση της σύμβασης, πλην όμως δεν μπορεί να λάβει αποζημίωση για τη χρήση των εν λόγω κεφαλαίου και τόκων.
- 31 Προκαταρκτικώς, το αιτούν δικαστήριο διαπιστώνει ότι, σύμφωνα με την εκτιθέμενη στη σκέψη 24 της παρούσας απόφασης εθνική ρύθμιση, ο καταναλωτής-δανειολήπτης ο οποίος υπαναχωρεί από τη σύμβαση που συνήψε με τον προμηθευτή δικαιούται όχι μόνο να του επιστραφούν το κεφάλαιο που αποπλήρωσε και οι τόκοι που κατέβαλε στον δανειστή, αλλά και να λάβει αποζημίωση λόγω χρήσης.
- 32 Συναφώς, πρέπει να υπομνησθεί ότι, όπως προκύπτει από το άρθρο 7, παράγραφος 4, της οδηγίας 2002/65, όταν ο καταναλωτής αποφασίζει να ασκήσει το δικαίωμά του υπαναχώρησης από σύμβαση δανείου συναφθείσα εξ αποστάσεως, ο προμηθευτής υποχρεούται να του επιστρέψει όλα τα ποσά που έλαβε από αυτόν σύμφωνα με τη σύμβαση, εξαιρουμένου του ποσού που αναφέρεται στην παράγραφο 1 του εν λόγω άρθρου 7, ήτοι του ποσού το οποίο λήφθηκε στο πλαίσιο της πράγματι παρασχεθείσας χρηματοοικονομικής υπηρεσίας, υπό τις προϋποθέσεις του άρθρου 7, παράγραφος 3, της οδηγίας αυτής.

- 33 Το γράμμα του άρθρου 7, παράγραφος 4, της οδηγίας 2002/65 είναι σαφές και προβλέπει ότι ο προμηθευτής υποχρεούται να επιστρέψει στον καταναλωτή όλα τα ποσά που «έχει λάβει από αυτόν», σύμφωνα με την εξ αποστάσεως σύμβαση, και μόνον τα ποσά αυτά.
- 34 Όταν ο καταναλωτής καταβάλλει στον προμηθευτή, σε εκτέλεση της σύμβασης δανείου, το κεφάλαιο του δανείου πλέον τόκων, η κατά το άρθρο 7, παράγραφος 4, της οδηγίας 2002/65 επιστροφή πρέπει να περιλαμβάνει τόσο τα ποσά που κατέβαλε ο καταναλωτής ως κεφάλαιο όσο και τους τόκους του δανείου.
- 35 Ούτε το άρθρο 7, παράγραφος 4, της οδηγίας 2002/65 ούτε άλλη διάταξή της προβλέπει ότι, σε περίπτωση υπαναχώρησης του καταναλωτή από τη συναφθείσα με τον προμηθευτή του σύμβαση, ο προμηθευτής υποχρεούται να καταβάλει στον καταναλωτή, πέραν του κεφαλαίου και των τόκων που κατέβαλε ο καταναλωτής, και αποζημίωση για τη χρήση των ποσών που έλαβε ο προμηθευτής σε εκτέλεση της εν λόγω σύμβασης.
- 36 Συναφώς, υπενθυμίζεται ότι, σύμφωνα με το άρθρο 1, παράγραφος 1, της οδηγίας 2002/65, υπό το πρίσμα της αιτιολογικής σκέψης 13 της οδηγίας αυτής, η οδηγία εναρμονίζει, κατ' αρχήν, πλήρως τις πτυχές τις οποίες καλύπτει. Πράγματι, όπως αναφέρεται στην εν λόγω αιτιολογική σκέψη, τα κράτη μέλη δεν θα πρέπει να μπορούν να προβλέπουν διατάξεις άλλες από αυτές που θεσπίζει η εν λόγω οδηγία για τους τομείς που εναρμονίζει, εκτός αν αναφέρεται ρητώς σε αυτήν το αντίθετο (απόφαση της 11ης Σεπτεμβρίου 2019, Romano, C-143/18, EU:C:2019:701, σκέψη 34).
- 37 Λαμβανομένου υπόψη του συνόλου των προεκτεθέντων, στο υποβληθέν προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 7, παράγραφος 4, της οδηγίας 2002/65 έχει την έννοια ότι, όταν καταναλωτής ασκεί το δικαίωμά του υπαναχώρησης από σύμβαση δανείου συναφθείσα εξ αποστάσεως με προμηθευτή, ο καταναλωτής δικαιούται να του επιστραφούν από τον προμηθευτή, με την επιφύλαξη των ποσών τα οποία υποχρεούται ο ίδιος να καταβάλει στον προμηθευτή υπό τις προϋποθέσεις του άρθρου 7, παράγραφοι 1 και 3, της οδηγίας αυτής, το κεφάλαιο και οι τόκοι που κατέβαλε σε εκτέλεση της σύμβασης, πλην όμως δεν μπορεί να λάβει αποζημίωση για τη χρήση των εν λόγω κεφαλαίου και τόκων.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 38 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπιπτόντος που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (έκτο τμήμα) αποφαινεται:

Το άρθρο 7, παράγραφος 4, της οδηγίας 2002/65/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23ης Σεπτεμβρίου 2002, σχετικά με την εξ αποστάσεως εμπορία χρηματοοικονομικών υπηρεσιών προς τους καταναλωτές και την τροποποίηση των οδηγιών 90/619/ΕΟΚ του Συμβουλίου, 97/7/ΕΚ και 98/27/ΕΚ, έχει την έννοια ότι, όταν καταναλωτής ασκεί το δικαίωμά του υπαναχώρησης από σύμβαση δανείου συναφθείσα εξ αποστάσεως με προμηθευτή, ο καταναλωτής δικαιούται να του επιστραφούν από τον προμηθευτή, με την επιφύλαξη των ποσών τα οποία υποχρεούται ο ίδιος να καταβάλει στον προμηθευτή υπό τις προϋποθέσεις του άρθρου 7, παράγραφοι 1 και 3, της οδηγίας αυτής, το κεφάλαιο και οι τόκοι που κατέβαλε σε εκτέλεση της σύμβασης, πλην όμως δεν μπορεί να λάβει αποζημίωση για τη χρήση των εν λόγω κεφαλαίου και τόκων.

(υπογραφές)